

**OLIY TA'LIMDA MUTAXASSISLIK FANLARINI O'QITISH
METODIKASINING DOLZARBLIGI (TASVIRIY SAN'AT MISOLIDA)**

Sheraliyeva Zulayxo Muydinjon qizi

Qo'qon Davlat Universiteti Tasviriy san'at magistranti

Annotatsiya: *Ushbu maqolada oliy ta'lim tizimida mutaxassislik fanlarini, xususan, tasviriy san'atni o'qitish metodikasining dolzarbligi tahlil qilinadi. Ta'lim jarayonida san'atning estetik, tarbiyaviy va innovatsion jihatlariga e'tibor qaratilgan. Shuningdek, zamonaviy pedagogik texnologiyalar, interfaol metodlar, STEAM yondashuvlari hamda raqamli vositalardan foydalanishning samaradorligi asoslab berilgan. Tadqiqot natijalari tasviriy san'at o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyasini oshirish va talabalarning ijodiy tafakkurini rivojlantirishga qaratilgan.*

Kalit so'zlar: *tasviriy san'at, metodika, oliy ta'lim, kompetensiya, ijodkorlik, interfaol metodlar, STEAM, raqamli texnologiyalar, san'at ta'limi.*

Oliy ta'lim tizimida mutaxassislik fanlarini o'qitish bugungi kunda ta'lim mazmunini yangilash, zamonaviy metodlarni tatbiq etish va raqobatbardosh kadrlar tayyorlashning muhim omiliga aylanmoqda. Ayniqsa, tasviriy san'at sohasi uchun o'qitish metodikasining dolzarbligi, talabalarda estetik did, badiiy tafakkur va kreativ yondashuvlarni shakllantirish zarurati bilan belgilanadi.

“Yangi O'zbekiston” ta'lim strategiyasida ta'limni kreativlik va innovatsion faoliyatga yo'naltirishga alohida e'tibor qaratilgan. Bu jarayonda san'at fanlarini o'qitishning metodologiyasi nafaqat texnik ko'nikmalarni o'rgatish, balki shaxsning ichki dunyosini, estetik didini, milliy qadriyatlarga hurmatini va ijodiy fikrlashini shakllantirish vositasi sifatida qaralmoqda.

Tasviriy san'at o'qituvchisi zamonaviy texnologiyalar, raqamli vositalar va estetik yondashuvlarni uyg'unlashtirgan holda, ta'lim jarayonini shunday tashkil etishi lozimki, unda talaba faqat bilim emas, balki ijodiy tajriba, emotsional his va

estetik qadriyatlarni ham o'zlashtira olsun. Shu bois, tasviriy san'atni o'qitish metodikasining dolzarbligi bugungi kunda nafaqat badiiy, balki pedagogik, psixologik va texnologik yondashuvlar bilan ham uzviy bog'liqdir.

Oliy ta'limda mutaxassislik fanlarini o'qitish metodikasining dolzarbligi, xususan tasviriy san'at misolida, zamonaviy ta'lim tizimida muhim mavzudir. Ushbu mavzu O'zbekistonning milliy ta'lim siyosati va rivojlanish strategiyalariga mos keladi, chunki u bo'lajak mutaxassislarning nazariy bilimlarini amaliy ko'nikmalar bilan bog'lashga yordam beradi. Quyida ushbu mavzuni batafsil yoritaman: kirish, dolzarbligi, metodika asoslari, tasviriy san'atdagi misollar va xulosa.

Oliy ta'limda mutaxassislik fanlari (masalan, tasviriy san'at, axborot texnologiyalari yoki boshqa kasbiy yo'nalishlar) o'qitish metodikasi – bu talabalarga nazariy va amaliy bilimlarni samarali yetkazish usullarini o'rganishdir. Bu metodika ta'lim jarayonini optimallashtirish, talabalar ijodkorligini rivojlantirish va kasbiy tayyorgarlikni oshirishga qaratilgan. Tasviriy san'at misolida bu fan estetik tarbiya, badiiy madaniyat va milliy qadriyatlarni shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. O'zbekiston Respublikasida 2030-yilgacha Oliy ta'limni rivojlantirish konsepsiyasi doirasida bu metodika yangilanmoqda, chunki u jamiyatning ijtimoiy-iqtisodiy ehtiyojlariga javob berishi kerak.

Dolzarbligi (Ahamiyati va Zamonaviyligi)

Zamonaviy dunyoda oliy ta'lim tizimi tez o'zgarib borayotgan jamiyat talablariga moslashishi zarur. Mutaxassislik fanlarini o'qitish metodikasining dolzarbligi quyidagilarda namoyon bo'ladi:

- Milliy siyosat va rivojlanish: O'zbekiston Prezidentining farmonlari (masalan, PF-5847-son, 2019-yil) va "Oliy ta'limni rivojlantirish konsepsiyasi" (2030-yilgacha) doirasida ta'lim sifatini oshirish va kasbiy kadrlar tayyorlash muhimdir. Bu metodika talabalarni innovatsion faoliyatga tayyorlaydi, jamiyatning iqtisodiy va madaniy barqarorligini ta'minlaydi.

- Talabalar rivoji: Metodika talabalarda ijodkorlik (kreativlik), muammolarni yechish va amaliy ko'nikmalarni shakllantiradi. Tasviriy san'atda bu

estetik, axloqiy va ekologik tarbiyani kuchaytiradi, yosh avlodni ma'naviy yetuk qiladi. Prezident Sh.M.Mirziyoyev ta'kidlaganidek, san'at va madaniyat millatning abadiy yashashi uchun zarur.

- Ta'lim samaradorligi: Zamonaviy texnologiyalar (AKT, STEAM yondashuvi) integratsiyasi orqali metodika ta'limni interaktiv va individual qiladi. Bu fanlarning o'ziga xosligini hisobga olib, talabalarni kasbiy faoliyatga tayyorlaydi, intellektual va ma'naviy nuqsonlarni oldini oladi.

- Jamiyat ehtiyojlari: Mehnat bozorida yuqori malakali mutaxassislar talabi ortmoqda. Tasviriy san'at misolida bu rassomlar, dizaynerlar va o'qituvchilarni tayyorlashda ko'rinadi, chunki ular g'oyalarini rasm, sxema va eskizlar orqali ifodalashi kerak.

Ushbu dolzarblik O'zbekistonning "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni (1997-yil) va "Kadrlar tayyorlash milliy dasturi"ga asoslanadi, bu esa uzluksiz ta'limni ta'minlaydi.

Metodika Asoslari

Mutaxassislik fanlarini o'qitish metodikasi nazariy va amaliy qismlardan iborat bo'lib, quyidagi bosqichlarga bo'linadi:

1. Nazariy bosqich: Fan mazmunini o'rganish, dars rejalashtirish va pedagogik-psixologik asoslarni o'zlashtirish.
2. Amaliy bosqich: Mashqlar, master-klasslar va dars tahlili.
3. Tahliliy bosqich: O'quv dasturlari va materiallarni baholash, natijalarni bashorat qilish.
4. Harakat bosqichi: Dars tashkil etish, talabalar bilan muloqot va vaziyatlarni boshqarish.
5. Faoliyat bosqichi: Amaliy mashg'ulotlar va integratsiya (masalan, rangshunoslik va kompozitsiya).
6. Ijodiy bosqich: Yangi g'oyalar yaratish, innovatsion texnologiyalarni qo'llash (fluensiya, moslashuvchanlik, originalik).

Metodlar orasida muammoli o'qitish, rol o'yinlari, interaktiv usullar va AKT (elektron darsliklar, virtual laboratoriyalar) ustuvor. Tasviriy san'atda bu

STEAM (Science, Technology, Engineering, Art, Math) integratsiyasi orqali amalga oshiriladi, bu esa badiiy savodxonlikni rivojlantiradi.

Tasviriy San'atdagi Misollar

Tasviriy san'at misolida metodika quyidagi amaliy usullarda ko'rinadi:

- Qalam tasviri (grafika): Naturadan rasm chizish, perspektiva qonunlari va kompozitsiya yechimlarini o'rgatish. Talabalar oddiy shakllardan murakkab tasvirlarga o'tadi, bu ijodiy fikrlashni rivojlantiradi.

- Interaktiv mashg'ulotlar: Muzey ekskursiyalari, suhbatlar va grafik dasturlardan foydalanish. Masalan, talabalar folklor san'atini tahlil qilib, yangi dizaynlar yaratadi.

- Amaliy bezak san'ati: Rangtasvir, haykaltaroshlik va interyer dizayni orqali milliy qadriyatlar o'qitiladi. Bu talabalarda yorug'-soya, rangshunoslik va shakl berish ko'nikmalarini shakllantiradi.

- STEAM yondashuvi: San'atni fan va texnologiya bilan bog'lash, masalan, kompyuter grafikasi orqali badiiy tasvirlar yaratish. Bu metodika talabalarni hayotiy vaziyatlarga tayyorlaydi.

Ushbu misollar ta'lim muassasalarida (maktabdan oliy o'quv yurtigacha) qo'llaniladi, lekin oliy ta'limda chuqurroq va kasbiy yo'naltirilgan.

Xulosa

Oliy ta'limda mutaxassislik fanlarini o'qitish metodikasining dolzarbligi, tasviriy san'at misolida, ta'limni innovatsion va samarali qilishda muhimdir. Bu nafaqat nazariy bilimlarni, balki ijodiy va amaliy ko'nikmalarni rivojlantirib, jamiyat rivojiga hissa qo'shadi. O'zbekistonda bu yo'nalishni yanada takomillashtirish uchun AKT va STEAM usullarini kengaytirish tavsiya etiladi.

Tasviriy san'atni o'qitishda ijodiy yondashuv, vizual tafakkur va estetik didni rivojlantirish asosiy metodik yo'nalish bo'lishi kerak. STEAM integratsiyasi asosida san'atni boshqa fanlar bilan bog'lash o'quv jarayonini yanada mazmunli va samarali qiladi. O'qituvchilar uchun zamonaviy raqamli texnologiyalar, grafik dasturlar, AR/VR vositalarini o'qitish bo'yicha maxsus kurslar tashkil etilishi zarur. Oliy ta'limda metodik qo'llanmalar va darsliklarni yangilash, ularni milliy san'at va

xalq amaliy merosi bilan uyg'unlashtirish tavsiya etiladi. Talabalarning ijodiy loyihalarini baholash tizimi faqat texnik aniqlikka emas, balki g'oya, kompozitsiya va estetik yangilikka asoslanishi kerak.

ADABIYOTLAR.

1. Gardner H. (2011). *Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences*. New York: Basic Books.
2. Dewey J. (1934). *Art as Experience*. New York: Minton, Balch & Company.
3. Eisner E. (2002). *The Arts and the Creation of Mind*. New Haven: Yale University Press.
4. UNESCO. (2023). *Reimagining Our Futures Together: A New Social Contract for Education*. Paris: UNESCO Publishing.
5. OECD. (2022). *Arts Education and 21st Century Competencies: Creative Thinking in Education*. Paris: OECD Publishing.
6. UNESCO Institute for Statistics. (2021). *Measuring Creativity and Cultural Participation in Higher Education*. Montreal: UIS Report.
7. UNESCO. (2019). *Learning to Be: The World of Education Today and Tomorrow*. Paris: UNESCO.
8. Abdullayeva D. (2023). *San'at ta'limida raqamli dizayn texnologiyalaridan foydalanish imkoniyatlari*. "Innovatsion pedagogika" jurnali, №6, 103–110-betlar.
9. Ganieva L. (2021). *Talabalarning estetik madaniyatini shakllantirishda san'at ta'limining roli*. "Oliy ta'limda metodika" ilmiy to'plami, №7, 84–90-betlar.
10. Anderson T., Krathwohl D. (2001). *A Taxonomy for Learning, Teaching, and Assessing: A Revision of Bloom's Taxonomy*. New York: Longman.
11. UNESCO. (2020). *Arts Education Policy Review: Global Trends and Challenges*. Paris: UNESCO.
12. Bekmurodova D. (2019). *Tasviriy san'atni o'qitishda interfaol metodlardan foydalanish*. "Ijod va ta'lim" jurnali, №2, 112–117-betlar.
13. Xudoyberdiyeva Z. (2022). *Talabalarda badiiy estetik qadriyatlarni shakllantirish metodikasi*. Toshkent: "Fan va innovatsiya" nashriyoti.

14. G'aniev S. (2020). *Milliy amaliy san'at elementlarini o'qitish metodikasi*. Farg'ona: "Ziyo nuri" nashriyoti.